

Irena Kosmowska

Irena Kosmowska (ur. 20 grudnia 1879 w Warszawie, zm. 21 sierpnia 1945 w Berlinie) – polska działaczka niepodległościowa, ludowa i oświatowa, poseł na Sejm Ustawodawczy oraz I i II kadencji w II RP.

Dzieciństwo i młodość

Urodziła się 20 grudnia 1879 roku w Warszawie w rodzinie inteligencko-ziemiańskiej. Jej ojciec Wiktor był lekarzem, a matka Irena, z domu Kozłowska, należała do najwybitniejszych propagatorek i realizatorek hasła pracy „dla ludu”. W domu rodzinnym panowała atmosfera obywatelskiego zaangażowania. Spotykali się w nim uczeni, politycy i działacze społeczni. Dzieciństwo i młodość Ireny Kosmowskiej przypadły na okres wzmożonej rusyfikacji szkolnictwa, dlatego początkowo kształciła się w domu, a następnie na tajnej pensji, prowadzonej przez Zuzannę Morawską

W latach 1905-1908 studiowała historię i literaturę na uniwersytecie we Lwowie. Na jakiś czas przerwała studia, aby podjąć pracę nauczycielki w szkole gospodarczej dla dziewcząt w Mirosławicach.

W młodości straciła ukochanego, który zginął w tragicznym wypadku. Do końca życia nie związała się już z nikim. W pełni poświęciła się działalności społeczno-politycznej na rzecz wsi.

Charakter i przekonania

❧ Dziewczyny ze wsi, którym pomagała, nazywały ją "ciocią". Jarosław Iwaszkiewicz mówił o niej, że jest "aniołem,,, ale potrafiła też ostro walczyć o swoje przekonania. Nawet wtedy, gdy wiedziała, że to, co mówi, może skończyć się dla niej surową karą. Za słowa o "obłąkanym Piłsudskim" została skazana na pół roku więzienia. Widziała sens jedynie we wspólnej pracy „z ludem”, a nie tak jak to dotychczas było przyjęte „dla ludu”.

Działalność jako redaktor gazety

W 1907 roku została redaktorką warszawskiego czasopisma „Zaranie”. Priorytetem dla grupy związanej z gazetą było wprowadzenie prawdziwych zmian społecznych na wsi, zaktywizowanie i uniezależnienie chłopów od dworu. Działką Kosmowskiej w redakcji stały się tematy związane z kulturą i oświatą.

W 1911 roku zaczął ukazywać się dodatek - "Świt - Młodzi Idą". Szybko zgromadziło się wokół niego grono pełnej zapału młodzieży wiejskiej, która wprost rwała się do zmian, działań, polepszania swojego bytu. W ten sposób zaczął rodzić się postępowy ruch młodzieży wiejskiej.

W 1912 roku pojawił się nowy dodatek „Sprawy Szkolne” o tematyce ściśle związanej z oświatą na wsi.

Artykuł Ireny Kosmowskiej w tygodniku "Zaranie" z 15 czerwca 1911 r.

Oświata

Irena Kosmowska była zaangażowana w działalność Towarzystwa Kółek Rolniczych im. Stanisława Staszica. Skutecznie zabiegała o udział tych jednostek w szerzeniu oświaty i czytelnictwa na wsi, zakładaniu bibliotek, upowszechnianiu spółdzielczości oraz organizowaniu rozmaitych kursów.

Wspólnie z Jadwigą Dziubińską opracowała założenia programowo-organizacyjne pierwszych polskich szkół rolniczych, które w znacznej mierze były wzorowane na duńskich uniwersytetach ludowych.

Za jedną z najwartościowszych rzeczy, których udało się jej dokonać, uważała założoną przez siebie szkołę dla dziewcząt wiejskich w Krasieninie.

Areszt

W maju 1915 roku władze carskie wpadły na trop antycarskiej działalności "Zarania". Kosmowska została aresztowana. Najpierw przebywała w więzieniu warszawskim, później wywieziono ją do Moskwy i osadzono w więzieniu na Tagance. Dzięki wysiłkom i wsparciu rodziny została zwolniona za kaucją.

Kobieta u władzy

W 1919 roku Irena Kosmowska została wybrana posłanką do Sejmu Ustawodawczego z okręgu lubelskiego. Funkcję tę pełniła jeszcze trzykrotnie, aż do 1930 roku. Pracując w Sejmie zasiadała w Komisji Spraw Zagranicznych na stanowisku sekretarza. Czas ten poświęciła działaniom na rzecz propagowania praw obywatelskich i oświaty na wsi.

Od 1921 roku reprezentowała nasz kraj w Międzynarodowej Unii
Parlamentarnej (MUP), jako wiceprzewodnicząca Polskiego Koła MUP.
Jednocześnie była wiceprzewodniczącą Klubu Poselskiego „Wyzwolenie”.

14 września 1930 roku na wiecu
Lublinie wygłosiła przemówienie ostro
krytykujące rządy Józefa Piłsudskiego,
za co została aresztowana i skazana na
pół roku więzienia. Na skutek apelacji,
wykonanie wyroku sądu zostało
uchylone przez prezydenta.

II wojna światowa

Po wybuchu II wojny światowej włączyła się w działalność podziemnego ruchu ludowego, organizując pomoc i opiekę dla uciekinierów z ziem zachodnich. W latach 1940-1942 pracowała w Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń.

Była aktywną parlamentarzystką, która cieszyła się uznaniem nie tylko w Polsce, ale i za granicą. Po klęsce wrześniowej w 1939 roku zaangażowała się w działalność konspiracyjnego ruchu ludowego.

Nie porzuciła swoich pozytywistycznych ideałów nawet wtedy, kiedy Polska nie istniała. Została aresztowana za udział w ruchu ludowym i pracę w konspiracji.

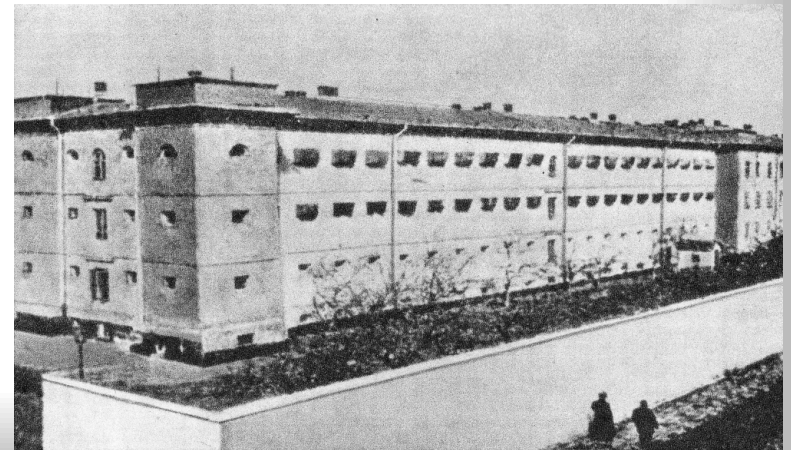
To o niej Ignacy Daszyński mówił, zastanawiając się nad potencjałem, jaki drzemie w kobietach, które tak jak jego ministra będą chciały zmieniać świat: "Nie umiem nawet sobie wyobrazić tego, co będzie z życiem ludzkości, jeżeli – połowa jej – kobiety wejdą naprawdę w to życie z wolą świadomą, z siłą odpowiadającą nie tylko swej liczbie, lecz i walorom kobiecym, silniejszym pod pewnym względem od męskich. Dzisiejsze doświadczenia niczego jeszcze nam powiedzieć nie mogą, bo dotychczas kobiety odgrywają – pomimo swych praw – niezwykle skromną rolę w życiu gminy czy państwa. Jest to śpiące jeszcze wojsko, które nie wyszło do walki. Co będzie, gdy połowa ludzkości się zbudzi i zacznie działać, tego nikt przewidzieć nie może".

Aresztowanie i śmierć

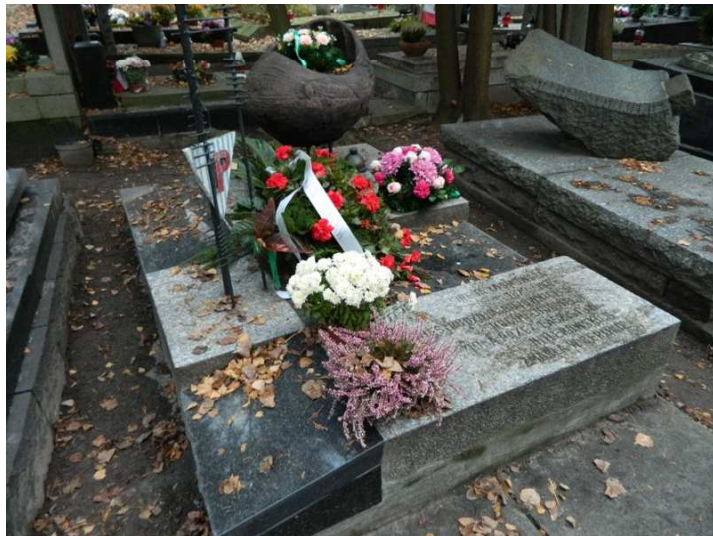
W nocy z 18 na 19 lipca 1942 roku do jej mieszkania niespodziewanie wpadło gestapo. Od razu została aresztowana i umieszczona w więzieniu na Pawiaku. Stamtąd wkrótce wywieziono ją do więzienia w Berlinie, a następnie do obozu pracy w Mahlow i wreszcie do szpitala Wittenau. Ciężko chora i skrajnie wycieńczona zmarła 21 sierpnia 1945 roku w Berlinie. W 1961 roku jej prochy zostały sprowadzone do Warszawy i złożone w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Miejsce spoczynku

Pochowana została w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Wojskowym na warszawskich Powązkach.

Naczelną ideą Ireny Kosmowskiej było hasło: „Ziemia, wiedza i władza dla ludzi”. W realizacji tej koncepcji widziała szansę na lepszą przyszłość polskiej wsi, jej awans społeczny i gospodarczy. To tej inicjatywie poświęciła całe swoje życie

Dziękujemy za obejrzenie prezentacji!

Martyna Tybinka i Zuzanna Polańska uczennice
I Liceum Ogólnokształcącego im. Juliusza Słowackiego
w Oleśnicy.